

LBRIS

We know
books

CONSTANTIN CUBLEȘAN

**POEZIA –
O PROVOCARE**

LIMES
2022

CUPRINSUL

EROTISMUL MELANCOLIEI PROVINCIALE (Emil Brumaru)	5
O BIBLIOTECĂ LIRICĂ (Eugen Barz)	12
POETUL CA MUZEU POETIC (Dimitrie Bolintineanu)	16
EPOPEEA DIURNĂ (Gabriel Chifu)	22
„SĂ FII POET ÎN ASTĂ LUME” (Dumitru Chioariu)	27
SUB ZODIE STELARĂ (Doina Cetea)	32
PATOLOGIE ȘI POEZIE (Sandra Cibicenco)	37
POEZIA CU FORMĂ FIXĂ (Șerban Codrin)	40
„O PRĂPASTIE CU FLORI MI-E SUFLETUL” (Daniel Corbu)	44
ÎNGERUL POEZIEI (Ioana Diaconescu)	48
HISTRION ÎNTR-O LUME BURLESCĂ (Șerban Foarță)	52
ÎN MAREA RISIPIRE DE SINE (Horia Furtună)	56
EPOPEEA DUHULUI MITOLOGIC AL ȚĂRANULUI (Ion Gheorghe)	63
PARFUM DE VEAC TRECUT, CU IRONIE (Remus-Valeriu Giorgioni)	68
UN UNIVERS FABULOS (Emilian Marcu)	72
„POEZIA MEA SUNT EU” (Angela Marinescu)	76
LUMEA PEREȚILOR (Alice Valeria Micu)	81
DRAMATICA POEZIE A SINGURĂȚĂȚII (Victoria Milescu)	84

PREZENT ÎN TIMPUL INFINIT (Ștefan Mitroi).....	88
PE MARGINI DE PSALMI (Miruna Mureșanu).....	92
MEDITATIVĂ ȘI EVOCATOARE (Sânziana Mureșeanu).....	95
UN ELEGIAȘ PUR-SÂNGE (Vasile Muste).....	99
RUGĂCIUNE ȘI SLAVĂ (Sever Negrescu).....	102
POEZIA TRĂITĂ CA VIAȚĂ (Aurel Rău).....	106
PARABOLE ȘI CUGETĂRI (Vasile Remete).....	113
NOSTALGIC ȘI MEDITATIV (Nicolae Silade).....	115
DECANTAREA VITALISMULUI TRAGIC § (Cassian Maria Spiridon).....	120
POETUL CÂMPIEI BĂRĂGANULUI (Zaharia Stancu).....	125
ÎN ACTUALITATE (George Topîrceanu).....	131
POEZIA SATULUI SENTIMENTALIZAT (Ileana Urcan).....	138
PSALMI – INTEROGAȚIE ȘI MĂRTURISIRE (Radu Vancu).....	142
ÎNTÂMPĂRILE POETICE ALE BANALULUI (Ioan Radu Văcărescu).....	146
ÎN INTERIORUL FEBRIL AL LUMII (Alexandru Ovidiu Vintilă).....	150

O BIBLIOTECĂ LIRICĂ

(Eugen Barz)

În *Cuvântul însoțitor* la volumul *Biblioteca din Parla* de Eugen Barz (Editura Junimea, Iași, 2020, Colecția Atrium), Ioan Holban oferă câteva repere pentru înțelegerea și buna apreciere a poeziei autorului: „Acest viitor volum se va numi *Biblioteca din Parla*, după prima poezie propusă, dar mai ales datorită faptului că, pe lângă Parohia din orașul Parla de lângă Madrid, am înființat Centrul Cultural Antim Ivireanu, care are peste 8000 volume în limba română, la care am muncit mult și care mi-e foarte drag»; această mărturisire dintr-o scrisoare a poetului (și preotului) Eugen Barz, adresată editurii Junimea, fixează modul cum un *biografem* – inaugurarea, deschiderea unei biblioteci – se transferă în poezie, mai mult încă, o *generează*: în *Biblioteca din Parla*, figura tutelară e *bibliotecarul* de la una din sucursalele vastei biblioteci borgesiene – cât lumea (ne)cuprinsă în viziunea marelui argentinian, prin înfățișarea poetului din lirica lui Eugen Barz”. Cu siguranță, criticul are dreptate, cu atât mai mult cu cât Eugen Barz însuși mărturisește într-una din poeziile volumului: „locuiesc în apartamentul poeziei,/ edificiul e al poezilor,/ sunt chiriașul” (*Camera palpită de versuri*). Numai că, vreau să duc mai departe o astfel de interpretare. Nu avem, desigur, de-a face cu o ilustrare lirică a materialității bibliotecii ca atare ci de un florilegiu de notații emoționale, dintr-un complex de stări afective, trăiri lăuntrice ale poetului, totul rânduie și sedimentat în suita poemelor din cuprinsul unei *biblioteci* virtuale. Iată, bunăoară, cum angajamentul slujirii preoțești devine la Eugen Barz unul ritualic sub semnul poeticității:

„degetele drepte mele/ au fost făcute
în zi de sărbătoare,
cu ele fac și desfac
semne de binecuvântare,/ pe care le înmulțesc.
Cu ele înalt jertfe

care coboară între voi
împărțind bucurii,
cu ele ridic potirul/ să luați veșnicia.
Când le împreunez la rugăciune,
îmbracă nume de sfinți
știuți și neștiuți,/ să ne transformăm
în nuntași veșnici
lângă bucatele Martei,/ fii ai Mariei
născuți din speranță”

(*Mereu am știut*).

Departate de a fi o poezie religioasă, în accepțiunea curentă a termenului. Sentimentul religios se subsumează aici, sedimentat ca un minereu prețios în roca discursului confesiv al mărturisirii de sine, pe care o întreține poetul sub imperativul angajamentului său de dăruire nesfârșită umanității căreia îi slujește: „Cu razele dimineții sub gene/ dau drumul poeziei/ câteva ceasuri/ pe zi./ Privesc prin tuburi de nori/ cum bea răcoarea din palmele îngerilor/ și o trimit să se uite/ dacă hergheliile mele din inimi/ au loc/ printre furtunile sale./ Astup spațiile dintre ele/ cu câte un vers./ deschid cerul spre alte dimineți/ și-mi reiau fericit/ rutina” (*Cu razele dimineții...*).

Lirica aceasta are în ea valențele unei acute autodefiniri, poetul confundându-se cu omul aflat în marea călătorie a cunoașterii lumii și prin ea a cunoașterii de sine: „Nu știu dacă am deschis drum pribegiei/ ar fi ciudat să fiu sigur pe mine/ orbecăind ca Ulise prin labirintul în care/ șoapta e țipăt./ Nu știu dacă am făcut amor pe punte/ ori m-am legat de catarg./ poate sub masca unui om decent/ am desenat cuvinte obscene/ cu o tenacitate care a smintit pe mulți/ sau m-am legănat ca pasărea în colivie,/ pentru aplauze” (*Nu știu dacă...*).

Eugen Barz cultivă verbul evocator, mereu retrospectiv, pentru fixarea unei biografii sentimentale în care pitorescul unui acasă al copilăriei este mereu prezent, cu discreție dar și cu pregnanță: „Am găsit locul/ unde Crăciunul miroase a brad./ acolo sfinții din calendar/ colindă pe ulițe,/ mă ademenesc cu nuci și

coverigi./ rostim rugăciuni/ în dreptul fiecărei case./ Pruncul de care
știi/ coboară spre noi pe o stea./ zâmbi-va de vom bate cuie/ în
palmele lui./ va păstra doar o privire/ ce răcăie memoria iertării/ în
lanul în care am înțepenit crucea” (*Am găsit locul*). Imagistica și
metaforismul cultivat e unul cu aviz spre universul elementelor
dintr-un ceremonial, să zicem, liturgic („pățimesc./ clopotul
bisericii mă alină” – *Între mine și voi...*); o anume factologie
biblică e chemată spre a pune în evidență angajamentul în
actualitate, sacral, al seminției acelor al căror calvar al credinței
și-l asumă:

„Și noi am trecut prin Marea Roșie
am auzit carele zguduind pământul,
sprijineam cu palmele pereții apelor,
caii și călăreții faraonului nu s-au salvat.
Ce a fost s-a scris fără legătură cu emoțiile noastre,
drumuri tainice se multiplică
între inimile noastre și țara promisă”

(*Și noi am trecut...*).

Insinuează astfel un soi de istorism, în factologia căruia se
regăsește participativ, decantându-și în vers emoția
vizionarismului misionar: „De pe acoperișul orașului/ strig
victoriile voastre./ ziua și noaptea chem populația/ să
mărturisească alături de mine./ vom scrie semnele vitejiei în
povești/ cât frunzele vara./ Sperietori cu pălării de epocă/ întind
mâini de alun/ să le tatuez pumnale ascuțite./ pe câmpuri bălțește
sângele./ vom însămânța grâul pe străzi./ timpul războiului e pe
rod” (*De pe acoperișul orașului*).

Mereu preocupat de sine, de condiția sa poetică, Eugen
Barz se încrede în cuvânt, în miracolul pe care îl produce astfel
creația („Pot fi prieten cu fluturii/ degetele mele au prins praful
aripilor lor./ din el îmi voi zidi locuința” (*Cândva cerșeam
așezarea cuvintelor*), încrezător în destinul cuvântului poetic (în
poezie) ca într-un veritabil oracol, multe dintre piesele ce se așază
în rafturile bibliotecii sale lirice au alura unor veritabile profesii

de credință, desigur într-o construcție metaforizată: „De la primul
vers/ ne unduim în multe chipuri./ planul nostru prinde contur./
poemul ca un oracol deslușește vise./ trece coridoare întortocheate
și strâmte./ Se va găsi cineva să spună/ ce se cuvine sau nu./ dar nu
vom lăsa să se ajungă la asta./ părțile de vorbire se vor deschide/ ca
porțile în așteptare” (*De la primul vers*).

Ieșită parcă din *canonul* pe care și l-a impus, lirica de
intimitate, pătrunsă de frisonul dragostei, dezvăluie fondul
sentimental, neoromantic, al poetului, mărturisind neliniștea
acestuia în relația sa *laică*, pasională, de o sinceritate frustă, plină
de candoare cenzurată, cu o persoană terță, într-o întoarcere spre
origini cu auto-ironie, într-o fandare ludică : „După ce te-ai
strecurat în mine/ ca ploaia./ m-ai silit să mă nas./ Trebuia să fi
amânat pe altă dată/ abia și-a tras iarna pătura peste cap./ o naștere
ademenește primejdia/precum caii galopul./ Aș fi avut nevoie de
cineva să mărturisească/ unde m-am născut, la ce dată și oră./ că
m-am vaccinat./ că am luat suplimente alimentare/ de la îngeri
autorizați/ și am înghițit untură de pește sub steaua protectoare/ ce
mi-a dat nume./ La auzul numelui, toți se vor tulbura./ agricultorii
vor opri însămânțările./ șerpi vor plesni de venin./ turmele de oi
vor încremeni ca în tablouri./ Păsările se vor repezi spre suflarea
plămânilor mei./ Vei spune că trimiți/ mulțime de vietăți în ajutor./
ale căror nume/ nu le știi./ dar eu vreau dragostea doamnei/ din
garsoniera vecină./ singura posesoare a unui tatuaj/ cu chipul meu
pe genunchi./ ea știe să stingă sloiuri de gheață/ din suflete cu
multe tristeți./ Săptămâna care vine. Se va naște./ de dragul ei
împănez trecutul cu vise” (*Dacă te-ai strecurat...*).

Segvențial, poezia lui Eugen Barz, din acest volum, își are
individualitatea fiecare poem în parte. Privite însă ca un întreg, ele
dau imaginea unui mozaic aparte, de rostiri rânduite într-adevăr ca
într-o veritabilă bibliotecă lirică unde sentimentele și emoțiile,
meditația și notația fugară probează intelectualitatea concepției și
autenticitatea vocației de constructor a poetului.

POETUL CA MUZEU POETIC

(Dimitrie Bolintineanu)

Senzația pe care ți-o provoacă opera poetică a lui Dimitrie Bolintineanu (1819-1872), odată ce ai decis să intri azi în monumentalul ei edificiu, este aceea a pătrunderii într-un muzeu vivand, dacă se poate spune așa, al începuturilor liricii noastre moderne, conținând piese spectaculoase ce atestă, oarecum documentar, momentul racordării depline a literelor române din secolul al XIX-lea la universul tematic al romantismului european. *Exponatele* au strălucirea și deopotrivă patina unui timp revolut, admirabil, dar înghețat de-acum în matricea timpului în care s-a ilustrat. Nimeni nu mai confecționează acum poeme după modelul discursului acestuia, în ciuda faptului că până nu demult chiar, legendele sale istorice (și nu doar) au constituit piese de rezistență declamatorie la mai toate serbările școlare, atestând astfel nu atât didacticismul acestora (de care s-a vorbit adesea) cât utilizarea lor în scopuri didactice, fapt ce este cu totul altceva, patosul patriotic covârșitor al verbului servind deplin educației în cultul național al generațiilor tinere.

Pentru Eminescu, la vârsta debutului, poezia lui Bolintineanu reprezenta dulceața și sentimentalismul unei lirici deplin armonioase („Și din liră curgeau note și din ochi lacrimi amare/ Și astfel Bolintineanu începu cântecul său” – *Epigonii*) înscriindu-și chiar primele versuri publicate sub influența lui, marcată: „De-aș avea o porumbiță/ Cu chip dalb de copilă,/ Copiliță blândișoară./ Ca o zi de primăvară” (De-aș avea, în „Familia”, martie 1866), consunând deplin cu modelul inspirației: „De-aș avea o fetișoară/ Cu cosițe gălbiori./ Rumână și albioară/ Ca cel sânge scurs din flori./ Și s-o fac să mă iubească/ Măcar numai într-o zi;/ Apoi moartea să sosească./ Că ferice aș muri” (*Făt-Frumos*, în volumul *Basme*, 1858). Sunt aici prezente elemente esențiale pentru lirica lui Bolintineanu – dragostea, moartea, portretistica feminină alături de limbajul diminutivelor

(„zaharicalele diminutivale”, zice Eugen Negrici), revelatorii mai ales în volumul *Florile Bosforului* (1866), în care, tematic „abordează iubirea și moartea, cu accent pe vulnerabilitatea condiției umane. Sunt problematizate fenomene și concepte precum libertatea, morala, puterea, altruismul, dreptatea. Viziunea este una romantică, tributară mai puțin experienței directe, cât celei culturale a autorului (...) dar și prejudecăților Evropei legate de spațiul și de mentalitatea imperiului aflat în descompunere” (Delia Muntean, în prefața: *Momentul Bolintineanu*, la antologia *O sută și una de poezii*, Editura Academiei Române, București, 2020).

Bolintineanu e un portretist împătimit; *desenele* se fac după natură, în manieră romantică, decupate într-un ancadrament anecdotic sentimentalizat biografic. În galeria cadânelor din ciclul *Florile Bosforului*, inspirat din universul oriental otoman – *Ziulé*, *Fatmé*, *Cercheză*, *Fata de la Candili* ș.a. – întâlnim stări conflictuale de un dramatism patetic poetizat pasional. *Esmé* „dulcea fiică-a lui Osman”, a cărei inimă „se duce/ În secret dup-un ghiaur”, își oglindește chipul virginal în undele Bosforului; „Ca mărgăritarul albă/ Și cu părul de ebin./ Ochi de foc și mâna dalbă./ Gura, grațios rubin;/ Naltă, delicată, fină./ Dar cu brațul rotunzior./ Sânul ei, sân de vergină/ Unde dulci mistere zbor”; *Almelaiur*, și ea răsfățată în „chioșcuri de porfir”, e cuprinsă de o tainică iubire mărturisită pățimăș: „«Cu mult e mai plăcută a noastră răsfățare/ Decât acele raze ce scânteie pe mare./ Amantul meu frumos!»// Ea zice și suspină, și două lacrimile/ Se scutur tremurând/ Pe ale feții albe garoafe dulci, junele./ Ce tremură sfioase ca razele din stele/ Pe valul mării blând”; *Merhubé*, „favorita nouă” a lui „Selim sultanul” („răsfățată floare/ Ce-am cules din munții vechilor Carpați”), îl primește cu întristare pe acesta, tânjind după țara sa: „Strălucite doamne, lacrimile mele/ Cură pentru țara d-unde m-ai răpit!”, primind replica severă a acestuia: „Uită țara voastră unde nu-nflorește/ Sicomorul verde! Unde nu vedem/ Alcovanul tânăr care răspândește/ În havuzu-mi d-aur apa care bem!” E nostalgică Merhubé, dar fermă în a-și

expune durerea: „Acolo unde raza unui dulce soare/ Peste stânci uscate nu s-a spulberat /.../ Unde limba dragă, tânără-amoroasă,/ Sună ca suspinul vântului ușor./ Prin dumbrava verde, fragedă, umbroasă./ Printre flori răsând, eu aş vrea să zbor!” E exprimat astfel, fără echivoc, dorul de țară, unul din motivele fecunde în poezia exilatului revoluționar, care își va expune, de-a lungul întregii sale creații, cu exaltare, sentimentele patriotice, în nota angajamentelor pașoptiste înflăcărate: „Viitor de aur țara noastră are/ Și prevăz prin secolii a ei înălțare.// Însă mai-nainte trebuie să știm/ Pentru ea cu toții martiri să murim” (*Mircea cel Mare și solii*, în volumul *Legende istorice*, 1865).

Tematica istorică națională se impune atenției permanente a poetului care decupează din trecutul *mărețelor fapte* ale înaintașilor, scene, secvențe eroice, pe care le evocă în descrieri exaltate, cu detalieri de atitudine ale acestora, menite a fixa într-o memorie a timpului revolut, exemplaritatea angajamentelor patriotice. Dacă se spune că în dramaturgia lui Shakespeare e înviată conflictual istoria Angliei, în poemele dramatice ale lui Bolintineanu, desigur păstrând proporția valorică a autorilor, vom regăsi cele mai ilustre figuri ale istoriei noastre – Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul ș.a. – prezentate în situații memorabile, relatate în lungi și ample discursuri patetice, adesea intercalând dialoguri între protagoniști, ca în veritabile scene de teatru, în maniera gesticulației specific romantice, pentru a impresiona și mai mult sensibilitatea contemporanilor. Așa, în *Muma lui Ștefan cel Mare*, poate cel mai cunoscut poem al său, memorat și declamat cu însuflețire de generații întregi ale urmașilor. Cadrul apare sugerat în manieră hugoliană („Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel”) în care o tânără domniță, soția voevodului Ștefan, îl așteaptă pe acesta să se întoarcă din Bătălie („Plânge și suspină tânăra domniță./ Dulce și suavă ca o garofiță:/ Căci în bătălie soțul ei dorit/ A plecat la oaste și n-a mai venit”). În miezul nopții însă, „la castel în poartă” se aud bătăi și glasul voevodului se aude implorând: „Eu sunt, bună mamă, fiul tău dorit;/ Eu, și de la oaste

mă întorc rănit./ Soarta noastră fuse crudă astă dată:/ Mica mea oștire fuge sfărâmată./ Dar deschideți poarta... Turcii mă-nconjur.../ Vântul suflă rece... Rănilile mă dor!” Auzind acestea, *tânăra domniță* se repede să-și întâmpine soțul. *Muma* lui Ștefan însă, o oprește, și dându-i o lecție de demnitate patriotică, se adresează cu severitate celui ce stă în poarta castelului:

„Ce spui tu, străine? Ștefan e departe;
Brațul său prin taberi mii de morți împarte.
Eu sunt a sa mumă; el e fiul meu;
De ești tu acela, nu-ți sunt mumă eu!
Însă dacă cerul, vrând să-ngreuiască
Anii vieții mele și să mă-ntristeze,
Nobilul tău suflet astfel l-a schimbat;
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
Du-te la oștire! Pentru țară mori!
Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!”

Ștefan înțelege mustrarea, își recapătă demnitatea și curajul:

„Ștefan se întoarce și din cornu-i sună;
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... Dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice, de securi loviți”.

În scene în dimensiuni monumentale este evocată și figura lui Mihai Viteazul. Discursul poetului, de asemenea, are dramatism patetic, mobilizator, în ideea jertfirii pentru neatarnarea patriei. De fiecare dată, tabloul de epocă e pictural, încadrând momentul apariției eroului într-o aură a naturii pe care o descrie cu plăcerea fixării tuturor detaliilor trăirilor emoționale: „Pe câmpia Turzii, pe un verde plai./ Tabără oștirea marelui Mihai./ Acolo în cortu-i, domnul se gândește:/ Fericirea țării inima-i răpește./ Are-o

presimțire ce l-a tulburat”. Și, adresându-se oștirii, denunță sacrul legământ:

„Țara este-n lacrimi și se pustiește.
Floarea tinerimii câmpul învește.
Și în raza slavei unde strălucim,
Văz, pe nesimțite, noi ne mistuim!
Astăzi lupta noastră orice luptă curmă;
Ea va fi lovirea cea mai de pe urmă.
Astăzi este timpul ca să isprăvim.
Sau români ne pierdem, sau români trăim!”

(*Moartea lui Mihai Viteazul*).

În același ideal se rostește Preda Buzescu („Dacă nu ți-e frică și-ai credință-n tine./ O, tătare! Vino să te bați cu mine! /.../ Iar după aceasta, oastea românească/ Pleacă și învinge hoarda tătarască” – *Preda Buzescu*); nu altfel i se adresează *Fata de la Cozia* celui care, din oastea lui Țepeș, o vrea de soție: „- Dacă vrei iubirea-mi să o dobândești,/ Pentru țară, doamne, să mori, să trăiești!”; Mircea se adresează și el oștirii cu un vibrant cuvânt testamentar: „- Frații mei! Vorbește falnicul bătrân./ Dumnezeu voit-a ca să mor român./ Cel ce a sa viață țării sale-nchină/ Piere ca lumina într-a sa lumină” (*Mircea la bătaie*); mesajul căpitanului de vânători din oastea plecată la luptă, are și el asumată măreția jertfei: „- Viața în sclavie este o povară./ Iarnă nesfârșită fără primăvară,/ Însă țara noastră nu e scrisă-n cer/ Printre cele sclave ce prin veacuri pier./ Căci românul încă știe a se bate/ Și urăște viața fără libertate” (*Căpitanul de vânători*) etc. etc.

Poemele lui Dimitrie Bolintineanu au construcție monumentală; romantice prin excelență în patetismul rostirii, cultivând verbul avântat și gesticulația grandios eroică, în deplină consonanță cu programul curentului european. E un virtuoz în cultivarea acordurilor muzicale, fapt ce înlesnește ușoara memorizare. Metaforele abundente, împodobind frumoasele cadre peisagistice, capabile a zugrăvi ambianțe adecvate pentru basmele și legendele ample, sunt însă de o consistență butaforică, debordând un descriptivism luxuriant și atât. Procedeul e depășit în

practica prozodiei urmașilor. Eminescu însuși s-a detașat grabnic de o asemenea *pastelistică*, punând înțelegere metafizică în simbolistica elementelor ce înobilează natura. Iată, bunăoară, cum apare imaginea lunii în maniera Bolintineanu: „Ca un glob de aur luna strălucea” – perspectiva e statică având frumusețe de... afix. Aceeași lună însă o privește Eminescu cu altă pătrundere emoțională și semnificativă: „Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă./ Prin care trece albă regina nopții moartă”. De-acum, lirica lui Bolintineanu rămânea în urmă, cu strălucirea ei vetustă, transmițând prin secolii mesajul unui „patriotism focos” (G. Călinescu), expus exemplar (la lectura celor de azi) în vitrina unui posibil muzeu al liricii secolului al XIX-lea, referențial în totul pentru implementarea romantismului în literatura noastră modernă.